

Farella

La revista de Llançà

Articulistes:

Anna Bes i Valls
Arnald Plujà i Canals
Carles Chacón i Belarra
Carles Molins i Rodríguez
Erika Serna i Coba
Esther Sánchez i Garriga
Helena Pol
Jaume Comellas
Joan M. Pau i Negre
Joan Serra i Peral
Josep M. Salvatella i Suñer
Lluís Feliu i Pumarola
Mariona Vila i Bosch
M. Àngels Bosch i Castelló
Oscar Soler i Bosch

Impressió:

Gràfiques Alzamora, SA
Dipòsit legal: GI-1327/95

Disseny gràfic:

Fran Gutiérrez Vivas

Imatge portada:

Domènec Fita (1991)

La revista no es fa responsable
de l'opinió dels articulistes.

Edita:

Ajuntament de Llança
www.llanca.cat

SUMARI

La COVID-19. Visió d'una pandèmia.....	4
<i>Carles Molins i Rodríguez</i>	
Trobada intergeneracional, un regal pel cor	7
<i>Anna Bes i Valls</i>	
Llança i la pesta de l'any 1652.....	8
<i>Arnald Plujà i Canals</i>	
“Una pedra, una fita”	11
<i>Joan M. Pau i Negre</i>	
Homenatge a la dona policia.....	12
<i>Oscar Soler i Bosch</i>	
A dos metres sota l'aigua.....	15
<i>Esther Sánchez i Garriga</i>	
Els 100 anys de Quimeta Buixeda	18
<i>M. Àngels Bosch i Castelló</i>	
2001 – 2021: 20 anys de la Biblioteca Pere Calders.....	20
<i>Carles Chacón i Belarra · Joan Serra i Peral</i>	
In memoriam, Montserrat Carulla	22
<i>Helena Pol</i>	
Recuperar Pere Calders	24
<i>Helena Pol</i>	
Cròniques de Llança (XI) A través dels llibres d'actes de l'Ajuntament.....	26
<i>Lluís Feliu i Pumarola</i>	
Alegria! És Festa Major!	31
<i>Mariona Vila i Bosch</i>	
Els primers automòbils de Llança.....	33
<i>Erika Serna i Coba · Joan Serra i Peral</i>	
Presència de Màrius Torres a Llança.....	35
<i>Jaume Comellas</i>	
Amb el cor vora mar.....	38
<i>Josep M. Salvatella i Suñer</i>	

La COVID-19.

Visió d'una pandèmia

Carles Molins i Rodríguez

Pels volts del mes de març, els mitjans de comunicació s'omplien de rumors i notícies de l'aparició d'un virus a la ciutat xinesa de Wuhan. Tot quedava molt llunyà. A la Xina i a altres països sovintejaven periòdicament estralls de virus que afectaven grups poblacionals força reduïts. Només cal fer una consulta a Internet per trobar diverses manifestacions del que dic, però sempre molt localitzades i llunyanes. A conseqüència d'experiències prèvies doncs no és d'estranyar que tot plegat ens hagi vingut de nou i molts governs hagin engegat respostes a la greu situació gairebé a palpentes. Podem recordar l'Ebola, SARS, grip aviar, etc. En l'àmbit global només ens havíem sentit colpits per l'aparició de la SIDA. Si donem una ullada a la història recent, ens adonarem que al llarg de l'actual segle, aquestes epidèmies eren molt menys mortíferes del que havien estat les esdevingudes al llarg del segle XX. Només cal recor-

dar la Sida, les gripes denominades de Hong Kong i asiàtica que s'endugueren més d'un milió de persones cadascuna i, finalment, la grip, mal anomenada, espanyola, que es cobrà més de cinquanta milions de persones enmig de l'ambient bèl·lic imposat per la Primera Guerra Mundial.

La velocitat d'expansió i l'alt índex de contagi d'aquest virus ha estat molt alt. Recordo, que escoltàvem les notícies i, tot i que, s'anava escampant, sempre em va semblar que aquí no acabaria d'arribar mai més. Aviat sorgiren corrents d'opinió divergent amb el que semblava que estava succeint. Alguns advocaven que el virus se'ls havia escapat d'un laboratori, que era una arma biològica i que res havia de veure amb un origen provinent de transmissió animal. Hi havia qui es mostrava contrari a l'ús de mascareta, al distanciament social i, fins i tot, a vacunar quan els laboratoris especialitzats, tot just començaven les primeres anàlisis clíniques. El cert és que l'11 de març del 2020 l'OMS, màxim organisme de salut en l'àmbit mundial, va declarar l'expansió del virus com a pandèmia, el que significava que, l'efecte d'aquest, abastava l'àmbit planetari. La resposta dels estats davant la crisi, ha estat molt diversa i, sovint condicionada per creences personals dels seus líders. De l'actitud dels governs d'arreu, se n'ha derivat la incidència econòmica, social i sanitària que el virus ha provocat en cada un dels estats. Al nostre país, la posició del govern ha estat carregada de bones voluntats i, ha hagut de congeniar amb fases d'obertura per donar impuls a la situació econòmica del país.

Recordo aquells mesos que es corresponien a la primera onada del virus en què les UCI hospitalàries es van omplir amb una allau de malalts que arribaren a col·lapsar els sistemes sanitaris de molts països. A casa nostra es va fer tristament quotidià l'allau de pacients morts a les residències d'ancians, el tancament de les escoles que comportà que molts alumnes de tots els nivells veiessin endarrerir la seva formació. El confinament domiciliari primer i muni-

cipal després, provocà enormes entrebancs a la lliure circulació de béns i persones, una contracció del comerç i de l'activitat productiva. Moltes empreses petites i autònoms s'han vist obligades a enviar els seus treballadors a l'atur o inclús a tancar els seus negocis. Com que l'economia queda desballestada, molt sovint els pagaments i ajuts procedents dels governs no arriben quan més es necessiten. Per tant, aquest virus no tan sols ha provocat un canvi en el paradigma de les relacions socials, sinó que també ha contribuït a modelar molt negativament els eixos econòmics que mantenen la nostra societat.

El passat estiu es visqué un període de relaxació en les mesures restrictives que s'imposaven, en part per intentar de pal·liar mitjançant els ingressos provinents del turisme, la defallida econòmica que molts sectors vivien. Aquests mesos suposaren una alenada d'aire per a molts negocis, però res va ser com un estiu normal, amb carrers i terrasses plens. Això fou així perquè per anar d'un estat a un altre molt sovint s'havien de complir llargs períodes de quarantena. Unes setmanes després, començà una segona onada de contagis que obligaren a tornar a endurir les mesures restrictives i de control de la malaltia.

A poc a poc, la situació imposada a causa de la pervivència d'aquest virus en la nostra societat, està influïnt físicament i psicològicament en la forma en què sentim i vivim. Fins i tot, s'han imposat en el nostre vocabulari quotidià, paraules com mascareta, confinament, desescalada, distanciament social, etc. que fins ara no utilitzàvem.

Passats uns mesos de la seva arribada a Europa, el virus ha canviat i han proliferat diverses variants que n'afecten el seu nivell de contagi i virulència. Segons sembla, aquests canvis no anul·len l'eficàcia de les vacunes, que des de fa mesos s'estan posant a punt per intentar d'aconseguir una població mundial autoimmune. Per cert, les vacunes anticovid-19 que més avançades es troben per a ser distribuïdes en la vacunació de grans grups de població són: Pfizer BioNTech i Moderna, dels Estats Units, Oxford/AstraZeneca (anglesa), Sputnik V (russa), Sinopharm (xinesa), entre d'altres. Totes elles amb diverses variants de presentació, preu i àrea geogràfica d'influència. L'objectiu de la vacunació massiva de població es troba en tornar la població mundial autoimmune, és a dir, amb una càrrega suficient d'anticossos per tal d'anul·lar els efectes. Segons sembla, en el millor

dels casos ens haurem d'acostumar de conviure amb aquest virus, de manera semblant al cas de la grip.

Reprenent el ram econòmic, l'impacte que està tenint aquesta epidèmia és incalculable. Provoca el tancament de negocis i empreses, l'augment de l'atur, una defallida de l'activitat productiva que s'ha reflectit en una caiguda del PIB (riquesa generada) de prop d'un 10%, augment de l'atur per damunt d'un 15%, si ens atenem a Catalunya.

En l'àmbit humà, les estadístiques adjudicades a aquest virus són esfereïdores. El nombre d'infectats a escala mundial arriben a 83,6 milions i 1,82 milions de morts; a Espanya 1,93 milions i 51000 morts i, per a Catalunya 360 mil i 8.800 defuncions. I aquestes dades no estan completes, ja que ens trobem al començament d'una tercera onada.

També podem debatre al voltant de la pandèmia des d'una altra perspectiva. Podem tractar de l'observança que n'han fet els ciutadans de les mesures correctes o no, proposades pels diferents governs. Molta part de la població, la gran majoria, a parer meu, han seguit les recomanacions al peu de la lletra, a contra cor, si es vol, però les han seguit. La seva posició com a ciutadans ha estat, que valia més fer petites renúncies, que seguir conductes inapropiades i que el virus continués escampant-se fora de control. També han sovintejat les conductes irresponsables, de vegades provinents de persones de rellevància social.

A tall de final per aquestes petites reflexions i recordatoris, podem formular un seguit de preguntes, la resposta de les quals quedaran a l'aire. A partir d'ara ens haurem d'acostumar a l'aflorament de virus com aquest? Els governs i la societat haurem après d'aquesta experiència?

És de desitjar que no hàgim de tornar a passar per una situació semblant, però si el destí ens ho presentés, que puguem fer-hi front amb mesures molt més concloents i decisives, per tal de minimitzar-ne els efectes.

Imatges pàg. 4, 5 i 6
Autor: Joan Manel García Cantero

Trobada intergeneracional, un regal pel cor

Anna Bes i Valls

En uns moments tan complicats per a tots nosaltres però, principalment pels nostres avis i àvies a causa del seu forçat aïllament social i familiar per tal de protegir-se en la màxima mesura possible dels efectes de la nova malaltia, els vull retre el meu més sincer homenatge.

Pensant com fer-ho i com fer arribar la meua estimació i respecte a aquesta fantàstica etapa de la vida no se m'ha ocorregut res més que compartir unes paraules i alhora unes imatges, en aquesta nostra revista, amb tots vosaltres.

Fa uns anys la Llar d'Infants municipal El Patinet junt amb el Centre de Dia de la nostra vila vam decidir portar a terme un projecte en comú, una trobada intergeneracional entre els avis i àvies que assistien al Centre de Dia i els infants de la Llar municipal.

L'objectiu principal era reunir dues generacions perquè compartissin espai, joc, afecte i bons moments de manera espontània i enriquidora per ambdues parts.

La relació que es va establir entre els membres de les dues generacions va sobrepassar totes les nostres expectatives. La interacció i el vincle van ser immediats, distants en els anys de diferència entre ells però propers en el joc compartit, en la il·lusió del moment, en una relació de tendresa, en la confiança des del minut zero. Per la generació més gran va suposar un record a la seva infantesa, evocant temps llunyans, èpoques passades però que ara segurament retornaven a les seves ments i els allunyaven de possibles problemes viscuts, endinsant-los en el màxim benestar, i alhora fent d'avis i àvies d'aquells infants que establien

contacte amb innocència, sense perjudicis, amb estimació.

El projecte va ser tot un èxit, m'atreveixo a dir-vos que ha estat una de les experiències més emotives i enriquidores que hem pogut viure, i no cal dir que, quan retornem a la nostra normalitat més apreciada i ben volguda, de segur repetirem de nou!!!

Comparteixo les imatges amb tots vosaltres. Com bé diuen, val més una imatge que mil paraules.

Imatges pàg. 7
Autor: Arxiu Llar d'Infants Municipal

Llança i la pesta de l'any 1652

Arnald Plujà i Canals

L'actual Covid que tanta penúria i elevat grau d'impotència està causant al món sencer, resulta que fins avui és la pandèmia més benigna de les passades per Llança al llarg de la seva història, de les quals coneixem la pesta de l'any 1345 que delmà la meitat de la població, el còlera de 1820 i la verola de l'any 1870, que va segar la vida de 105 nens. Salvant diferències, la mortalitat del morbo de l'any 1652 fa feredat, doncs en només tres mesos va provocar 47 víctimes sobre un cens d'uns 300 habitants, mentre que dels 4.800 empadronats a l'any 2020, només coneixem una sola defunció per Covid i encara contaminada fora del municipi, mentre que els 14 decessos restants del mateix any, són atribuïbles a causes naturals.

La pesta o *morbo* que arribà a Llança a final del 1651, procedia d'Andalusia i el País Valencià. Era una epidèmia causada per un bacil aeròbic que es transmetia als humans a través de rates, mosques i puces. Els símptomes més positius i visibles eren la febre i l'aparició de bonys al cap, resultant contagia- des un centenar de persones, que representaven més del 30% de la població de l'època. L'infortuni només fou tractat pel Consell General de la Universitat de Llança, que nomenà un comissió formada pel batlle i dos cònsols, dits del *morbo*, que posaren en fun-

cionament una *morberia* o edifici aïllat al paratge de l'Església de Munt, sobre el puig a ponent de l'avinguda Margarits, habilitant un segon cementiri al costat.

La tragèdia, afrontada amb només mitjans locals, està descrita al llibre d'actes del Consell de la Universitat... *el 26 de desembre de 1651 es descobrí a Llança un brot de pesta que es donà per extingit el 27 de març de 1652. En aquell període els capellans de la parroquial eren Miquel Marcet i Antoni Ferrer. Els cònsols de la vila eren Sebastià Carreras i Jacint Abat i el batlle Rafel Ferrer de la Força. Cap d'ells emmalaltí ni morí. Durant tot el període el nombre de morts a la vila fou de 47. El cost dels tres mesos de reclusió va ser de 10.000 lliures, que per manca de tractament, només es destinaren a comprar aliments ...noranta dos quarteres de blat, cinc quarteres de farina, trenta set quartans de blat, dos mallals de oli i una partida de vi.*

Per consulta als llibres sacramentals, sabem que les 67 famílies llançanenques es repartiren entre llurs cases, l'Hospital, la morberia i amagats en pallers, patis o al mig del carrer, morint en total solitud. La mateixa font informa la desaparició de tres branques senceres de cognoms Falcó, Coblart i Sirvent, detallant l'agonia dels pares que visqueren la pèrdua d'un

fill darrera l'altra i la desesperació de no poder-hi fer res. Al cementiri de la vila s'hi enterraren els finats a l'Hospital o al domicili, i a la fossa comuna de l'Església de Munt els òbits de la morberia. Els cadàvers eren recoberts amb de calç viva per evitar la propagació. També consten persones soterrades en patis i pallisses, no sabem si per rebuig al ritual catòlic o per altra causa.

Malgrat la desgràcia, patida per gairebé cada nissaga de Llança, la resposta popular fou una gran processó religiosa, acceptant amb fe i resignació la "voluntat de Deu, la Verge Maria i de Sant Sebastià", demanant la seva protecció i consol... *es feu una processó solemne amb lo clero y lo poble de la vila a Nostra Senyora del Port, allí en un altar, lo clero y tot lo poble, votaren que si Deu Nostre Senyor era servit y Maria Santíssima y lo gloriós Sant Sebastià a donar-nos remei y consuelo dels treballs que patim a causa del contagi, que celebrariem la festa del gloriós Sant Sebastià, com lo Sant Diumenge..., respengueren tots hi ho votaren..., amb lo testimoni de Sebastià Carreras y Jacint Abat, cònsols per dit any 1651...*

RELACIÓ DE LES PERSONES QUE SOBREVISQUEREN LA PANDÈMIA A LA MORBERIA

Antoni Falcó, sa muller, sa nora i una criatura; Vicens Andreu, sa muller i dos criatures; Jeroni Salvat, sa muller i dos criatures; Josep Carrera i sa muller; Caterina Amorós; Margarida; Jeroni Serinyana, sa muller i dos fills; Emerentia Xirau; la muller d'en Cabrafiga; la viuda Matas; Jacint Abat, sa muller i dos criatures; la muller del mestre Rafel i dos criatures; Vicens Hortoles; tota la família Fulcarà; Maria Comalat i una filla; la muller d'en Sardà i dos criatures; Joan Pairet i una filla; Andreu; Maria Rotllan; Margarida Xauvet i una filla; en Pau i sa muller.

Imatges pàg. 8 i 9
Arxiu Arnald Plujà i Canals
Autor desconegut

RELACIÓ DE LES 47 PERSONES QUE MORIREN A CAUSA DE LA PANDÈMIA

DESEMBRE DE 1651

Jaume Comalat, sabater (cementiri); Úrsula Barrella, donzella de onze anys (cementiri); dos fills de Josep Carreras, un de set anys i lo altre de cinc (cementiri); Maria Quer, donzella (cementiri); Antoni Falcó menor (cementiri) amb les filles Anna de deu anys i Úrsula de quatre (església de Munt); Joan Farga (cementiri); Anna Saurina (a la casa de Josep Carreras); Agustí Riera, adroguer (cementiri); Caterina Molines (morberia) i La Major Gallarda (cementiri).

FEBRER DE 1652

Isabel Bota, criada d'en Xirau, donzella (església de Munt); Bernat Sirvent i la muller Caterina que moriren en lo paller de Pere Jacint Mateu, on foren enterrats; quatre minyons de quatre anys, un fill de Cristòfol Tolsanes, lo altra de Pere Solana, lo altre fill de Bernat Sirvent i lo altre fill de Verga Bou (cementiri); Margarita Fulcarà, donzella, morí en la morberia i allí mateix la enterraren i Joan Cortada, trobat mort i enterrat en la porta de darrera del paller d'en Font.

GENER DE 1652

La muller de Vicenç Saurina, morí sobtadament (cementiri); un fill de Joan Molins de edat un any, morí en la morberia (església de Munt); Vicenç Xirau, fou enterrat en lo cementiri de la església de Munt, per haver mort en la morberia; Anna Falcó, morí en la casa d'en Comalat (església de Munt); dos fills de Bernat Sirvent, un minyó de edat deu anys i una minyona de vuit anys (església de Munt) i Antoni Farga, menor, de edat dotze anys (església de Munt).

MARÇ DE 1652

Antoni de Pinya, pastor (morberia); Onofre Costa (morberia); Jeroni Xirau (morberia); Pau Coblart (morberia); Maria Anna Galí, donzella (morberia); Rafela Galí (cementiri); Esperança Ventós (cementiri); Elisabet Pairet i la filla de tres anys (cementiri); Vicenç Saurina (cementiri); J. Perris (cementiri); Sebastià Galí (cementiri); Joan Gibert (cementiri) i Maria Marinya, el seu marit Pau Coblart i quatre fills, de dos a dotze anys, uns al cementiri i altres a la morberia.

*Entre parèntesi el lloc on foren enterrades: cementiri de la Plaça o morberia de l'Església de Munt.

NOTA. El document sencer es pot trobar a llibre "LLANÇÀ AL SEGLE XVII" de la "Col·lecció Sant Silvestre", editat per l'Ajuntament de Llança a l'any 2003, del mateix autor de l'article.

“Una pedra, una fita”

Joan M. Pau i Negre

Per parlar de l'artista Fita, he de fer primer un acte de contrició i dir-me: “Jo no sóc digne”. Seguidament prendré un paper blanc, blanc pur, i un llapis de mina dura per fer una cal·ligrafia prou ferma, sobre una taula de marbre nua, quasi un altar, amb por que em tremoli el pols per l'emoció. Només escric: “Fita, Domènec Fita”, i la mà em queda paralitzada, el cor em batega fort, el pensament em vola...

Llança: guerra civil. La imatge patronal de sant Vicenç de la portada del temple parroquial va ser destruïda. Amb lligams de cordes l'abateren de la seva taula per estimbar-la escales avall. El seu cap va rodar com una pilota. El tronc mutilat va escantonar tots quaranta graons. Les restes de l'estàtua serviren per fer paret de maçoneria. Aquest va ser el seu segon martiri: decapitació, esquarterament i emparedament.

Festa Major de 1987. Al sermó de l'Ofici Solemne, el rector Mn. Josep Clavaguera va proposar de reinstal·lar la imatge. L'artista escollit per realitzar-la era Domènec Fita. Inspiració divina?

Tot el poble va costejar-la. En desgreu pel seu vandalisme, moltes ànimes penedides feren notables aportacions a la col·lecta anònima, tot redimint el seu pecat sota la intercessió del Sant.

En Fita em va demanar que fes unes fotos i un plànol acotat de la part ornamental de la façana. El mestre d'obres

que havia de rehabilitar-la em va estalviar de prendre algunes mesures. Les de la fornícula me les va dictar encimbellat en una llarga i impressionant escala.

Fita va treballar amb passió desbocada. Per la Festa Major de 1988 el bisbe Mons. Jaume Camprodon beneïa el “nostre” sant Vicenç al cancell de l'església. La cobla Montgrins va interpretar una sardana que va ser ballada per un estol de jovenets, al voltant de la imatge, com una dansa sagrada. El poble podia veure'l, venerar-lo i tocar-lo amb mans entenedrides en una ocasió irrepetible. Al cap de pocs dies havien d'entronitzar-lo a la seva capelleta, alt niu de llastimosa buidor.

Aleshores el Sant em va imposar una dura penitència per la meua falta de no haver pres les mesures personalment. Es deia que la imponent figura no cabria per alçada dins la fornícula, i que jo devia haver pres malament les mesures. Ja s'assegurava que s'hauria de tallar el cap a la imatge perquè hi cabés. Pobre sant, altra vegada decapitat! O el meu cap a canvi del seu...

El dia 8 de febrer sant Vicenç es va remuntar, no fins al cel, perquè ja hi és, però sí fins al nivell presidencial del frontispici. Dues grues gegantines l'enlairaven, l'enlairaven... Tothom era a la plaça amb un “oh!” als llavis. Jo tenia un “ai!” al cor i estava lluny de l'escena. Un batre de campanes, rialles i aplaudiments em tornaren l'ànim.

El sant Vicenç de Llança, el sant Vicenç d'en Fita, estava ben amunt, encabit dins la seva gloriosa llotja. L'escultura es mereixia com a mínim aquella alçada. Només un artista com ell podia aconseguir integrar una obra d'avui en un barroc del passat.

Intentar copsar la força i seguretat que transmet la imatge és retrobar la personalitat del seu autor. La força d'en Fita era el seu treball, i la seva seguretat, la certesa de posseir la veritat.

Genial Domènec Fita, Llança no t'oblida.

Imatge pàg. 11
Autor: Joan M. Pau i Negre

Homenatge a la dona policia

Oscar Soler i Bosch

La incorporació de la dona al món policial data des de poc més de quaranta anys. Moltes d'aquestes dones van accedir al cos de policia als anys setanta i vuitanta. M'expliquen que durant els primers anys de servei com a dones policies van viure situacions que ara serien intolerables, com ara estar posant una denúncia de circulació i sentir a dir: "ves a fregar els plats" o "has aconseguit la plaça per ser mona". O en altres casos, durant intervencions policials, els policies homes "deixar-les dins el cotxe patrulla i no deixar-les intervenir".

RECULL DE DIVERSES OPINIONS DE LES AGENTS FEMENINES DE LA POLICIA LOCAL DE LLANÇÀ

CARMEN BRAZA ROLDÁN

Auxiliar de policia la temporada d'estiu de 1985 i guàrdia de carrera a Llançà 1986 a 1996, ara en l'actualitat a la Policia Local de Salt.

"Em va fer molta il·lusió treballar de policia, en aquella època portàvem sabates de taló i era molt incòmode".

TERESA TURRÓ PRIM

Auxiliar de policia la temporada d'estiu de 1987 i guàrdia de carrera a Llançà l'any 1988 i fins l'actualitat.

"Fent la vista enrere després de 34 anys hi ha coses que no han canviat gens, és com si el temps s'hagués congelat, hi ha situacions que es repeteixen i no s'avança".

MARÍA DOLORES MARTÍNEZ ARQUEZ (MARI)

Auxiliar de policia temporades d'estiu 1989 a 1991 i Agent interina de l'any 1991 al 1993.

"Vaig ser de les primeres dones a fer d'auxiliar de policia i la única que ja estava casada i amb un fill. Va ser una etapa que recordo amb *carinyo*, però com tot a la vida va tenir un principi i un final per seguir amb altres projectes".

MARIBEL BRAZA ROLDÁN

Auxiliar de policia les temporades d'estiu 1990 a 1994.

"Vaig estar tres estius i l'experiència va ser molt bona, tinc molt bon record, i pel fet de ser dona no em va suposar cap problema".

MARÍA CARMEN GUTIÉRREZ TORRES

Auxiliar de policia les temporades d'estiu 1990 a 1994.

"Cal dir que els primers anys les dones portaven sabates de taló, després al cap d'uns anys les mateixes que els homes. Com a fet diferencial respecte dels companys masculins, la protecció paterna que rebíem del Cap que teníem".

MONTSERRAT BALMÓN JIMÉNEZ

Auxiliar de policia i després agent interina les temporades d'estiu anys 1992 a 2000, guàrdia de carrera a Llançà l'any 2001 i fins l'actualitat.

"Jo personalment quan vaig consolidar la plaça em vaig sentir molt contenta, però és una feina que t'ha d'agradar".

JORDINA BOADA BARRAGÁN

Agent interina la temporada 1995 i guàrdia de carrera a Llançà l'any 1996 i en l'actualitat a la Policia Local Figueres.

"Quan vaig entrar a treballar a la Policia de Llançà va ser un dels llocs on hi havia més dones policies treballant, en proporció tantes o més que una policia gran".

BEATRIU VENTURA MERINO

Guàrdia de carrera a Llançà l'any 2000 i fins l'actualitat.

"Recordo que quan vaig començar a treballar de policia el que sentia era una barreja d'il·lusió, respecte i por".

ANNA PÉREZ PUJADES

Agent interina de l'any 2007 i fins l'actualitat.

"Vaig ser molt feliç quan vaig començar, no ho oblidaré mai. El dia que em vaig posar l'uniforme va ser increïble, estava molt emocionada i cada dia aprenia moltes coses".

JOSEFA MARÍA GRACIA IGLESIAS (PEPI)

Agent interina de l'any 2007 fins 2012 i guàrdia de carrera a partir de l'any 2012 fins l'actualitat a Llança.

“El dia que vaig ser nomenada em vaig sentir molt emocionada i satisfeta de mi mateixa. Vaig adonar-me que l'esforç fet durant anys, tant a nivell personal com familiar havia valgut la pena”.

CRISTINA ABAD OLIVARES

Agent interina temporades d'estiu de anys 2007-2008.

“Quan vaig estar treballant ja hi havia més dones treballant i em vaig sentir una més”.

Moltes d'aquestes dones, durant els seus inicis, no els ha estat fàcil treballar de policia entre homes, com tampoc han estat tot el que caldria esperar ben vistes i considerades per la societat d'aquella època al vestir uniforme, moltes d'elles que van accedir al cos de policia als anys setanta i vuitanta m'expliquen que du-

rant els primers anys de servei com a dones policies van viure situacions que ara serien intolerables.

Fins no fa poc les administracions públiques comencen a regular el percentatge de dones que poden ingressar als cossos policials, però des de la creació de la policia local, l'Ajuntament de Llança ha sigut un dels pocs Ajuntaments on les dones van poder accedir en igualtat de condicions que els homes, per les seves capacitats, hi va haver i ha hagut temporades que fins i tot han representat un terç de la plantilla total.

Les agents femenines al llarg dels anys han aportat molts valors a la policia local de Llança com “la prudència” amb el seu bon judici i sentit comú, “la correcció” amb el seu bon fer amb l'atenció al públic

i amb els ciutadans. “La flexibilitat” han tingut la capacitat d'adaptació a les circumstàncies, “la decisió” mostrant sempre gran capacitat de resolució. “La integritat”, “la col·laboració” amb els companys, subordinats, superiors, ciutadans, etc. “El compromís” amb la feina i amb les tasques a exercir o “la neutralitat” al ser

imparcials en totes les manifestacions de la vida, i mai actuar per motius particulars.

Per acabar vull fer una especial menció i reconeixement públic pels més de trenta quatre anys de serveis, dedicació i entrega a la professió de policia a la agent Teresa Turró Prim una de les agents més veteranes i pioneres de la Policia Local de Llança i que el proper desembre de l'any 2022 serà la primera dona a la policia local de Llança en jubilar-se.

*Imatges pàg. 12 i 14
Arxiu Policia Local de Llança
Autor desconegut*

A dos metres sota l'aigua

Esther Sánchez i Garriga

L'Empordà i les seves costes tenen una bellesa sorprenent i exquisida. No em cansaré mai de dir que soms uns privilegiats per viure on ho fem. És un fet que la bellesa s'expressa de moltes maneres i en els llocs més imprevisibles; però independentment sota l'angle en què es miri, és inqüestionable que la nostra és una comarca afortunada.

Deixant de banda la bellesa que és una qualitat admirable; la natura també disposa d'altres particularitats rellevants com ara l'esperit de lluita, la resistència i l'adaptació, entre d'altres. I com no, nosaltres al formar part d'ella també ens sentim arrossegats per aquestes forces innates.

És comprensible que amb el pas del temps les condicions externes i internes canviïn. Igualment podem dir que tot interactua amb tot i difícilment podem aïllar els esdeveniments. Així doncs, com solem dir col·loquialment tots estem abordo de la mateixa barca.

Molta gent, jo inclosa, m'he sentit embolcallada per aquest marc incomparable. Personalment m'agrada trobar temps per passejar o nedar tot observant com les diferents formes de vida acompanyen a la meva. Observant-ho sempre des del respecte que es mereixen.

Aproximadament, es podria dir que les 3/4 parts de l'any, la natura que observo està sobre el nivell del mar. Però la 1/4 part restant, a l'estiu, el què capta la meva atenció és el litoral marí. A mi, com a

tants d'altres, m'agrada nedar amb ulleres i tub i observar la diversitat de la vida submergida.

Malauradament aquests darrers anys he apreciat un empobriment d'aquesta diversitat tant en vegetals com en espècies animals sedentàries. L'aspecte en els trams litorals que jo freqüento és molt homogeni i està cobert per una pel·lícula marró en forma de pols o filaments semblants al cotó; la qual recobreix les roques i les algues. Tot sembla apuntar que podria tractar-se del fenomen conegut amb el nom de: “llepó” o “neu marina”.

El llepó es forma quan un nombre elevat d'algues fitoplànctòniques s'agreguen amb altres restes biològiques. Tot plegat, sota condicions meteorològiques òptimes, acaba precipitant i recobrint així el fons marí.

Quan aquest fenomen té una durada curta, s'obté un efecte positiu. S'aconsegueix incrementar la fertilització del sòl d'una ma-

nera natural i en conseqüència s'afavoreix la flora marina. No és quelcom tòxic i per tant; enriqueix la biodiversitat. Ara bé, si això es perllonga en el temps pot interferir de manera greu, especialment, en el metabolisme d'organismes filtradors.

Els factors més destacats que podrien motivar el llepó són: els forts onatges, l'alcalinitat de l'aigua, l'acumulació de fitoplàncton, les temperatures altes, l'abundància d'hores de llum... És a dir, hi ha tot un complex conjunt de factors que estarien implicats. Cal afegir que ja portem uns quants anys, on en els mesos d'hivern hi ha temporals marítims al Mediterrani amb ones superiors a 10 metres, que destrossen els passejos marítims i provoquen molts danys materials i econòmics. Els danys ecològics són encara superiors.

El temporal Glòria en el gener del 2020, per exemple, va provocar grans problemes. La durada fou de

4 a 5 dies i anava acompanyat amb desbordaments de rius. L'aigua del mar veu així disminuïda la concentració de sals. Fet que ja per si mateix altera l'hàbitat de les espècies marines sedentàries. A més s'evidencia com moltes platges de la Costa Brava varen quedar-se sense sorra; i tot de partícules grans i petites impactaren amb força contra les roques del litoral perjudicant a les espècies que hi vivien.

Tot plegat podria ajudar a explicar part del què observo quan nedo. Hi ha tot un munt de circumstàncies que afectarien i es fan visibles quan ens submergim.

Sóc conscient que estic parlant d'un espai molt reduït, seria com una micro-parcel·la dins tota l'extensió del litoral. Doncs bé, és en aquesta zona, on he observat un dràstic descens en el nombre i la diversitat d'espècies. Hi ha una accentuada disminució en espècies animals com: Fideus de mar (*Anemonia sulcata*), tomates de mar (*Actinia equina*), esponges vermelles i brunes. D'altra banda, pel que fa als vegetals, he observat com aquest mantell filamentós, sedimenta sobre les fulles de Posidònia interferint en el correcte funcionament de la planta. Així com el nombre d'algues verdes i calcàries, les qual també s'han vist greument afectades. Les algues brunes com *Cystoseira mediterranea* que formaven extenses praderes ara presenten un aspecte molt desmillorat.

En general els canvis són visibles.

Malgrat aquesta situació, hi ha espècies que semblen presentar més resistència o tolerància a aquest fenomen. Es tracta de: les esponges grogues, les estrelles de mar vermelles (*Echinaster sepositus*), les garotes (*Paracentropus lividus*) i les algues com Cua de gall d'indi (*Padina pavonia*) i el Bolet de mar (*Acetabularia acetabulum*). Aquestes algues, en particular, han vist incrementades les seves poblacions.

M'agradaria remarcar que els meus comentaris són fruit de l'observació dels darrers anys i s'han fet en dos punts concrets del litoral, prop del Far de Sarnella. Caldria agafar mostres del substrat i analitzar-les a fons per determinar de què es tracta, veure quin és el component fitoplanctònic majoritari; així com programar controls periòdics al llarg de l'any, per veure com va evolucionant aquest fenomen. Coneixent la seva composició es podria actuar millor en benefici de la restauració de la biodiversitat.

Actualment la Universitat de Girona, concretament el departament d'algues, té un punt de mostreig a Port de la Selva; potser seria interessant contactar-los per consultar aquest tema.

Cal recordar que el Mediterrani és un mar tancat i cal anar amb molta cura. Pot semblar que no podem canviar els aconeximents, però això no pot influir en la decisió de fer tot el que estigui en les nostres mans.

Cuidar el nostre entorn és la millor manera de cuidar-nos a nosaltres mateixos.

Imatge pàg. 15
Autor: Clàudia Bringas

Imatges pàg. 16
Autor: Anna Muñoz

HOSTAL CAN NARRA

Especialitat en peix

Carrer Castellar, 37
Tel. 972 38 01 78
EL PORT DE LLANÇÀ

Aleix
RAFART

CARNISSERIA-XARCUTERIA
PRODUCTES ECOLÒGICS

C/ Major, 7
Tel. 972 38 01 02
LLANÇÀ (Costa Brava)

Port de Llançà - Moll Jordi Canal, s/n
17490 LLANÇÀ
Tel. +34 972 38 07 10
Fax: 34 972 38 07 06
club@cnllanca.com
www.cnllanca.com

Amb la
Cultura
i les
Tradicions

LLANÇÀ

Av. Reina Fabiola, 2 - Av. Pau Casals, 13
LLANÇÀ

Els 100 anys de Quimeta Buxeda

M. Àngels Bosch i Castelló

Quimeta, una vida com la teva té molt per explicar, és una història llarga. Si “conèixer és recordar” tu has conegut molts escenaris perquè la teva memòria arriba molt enllà.

Vaig néixer a la Vall de Santa Creu, el 1921, el proper 26 del mes de febrer faré 100 anys.

Però tu ets llançanenca...

Sí, és clar, jo tenia 14 anys quan amb els meus pares i els meus germans vàrem traslladar-nos a viure a Llança. I no ens en vàrem moure mai. A casa, jo era la gran de 4 noies; després venien la Llucietta, la Mercè i la Pepita. I dos nois: en Paulino i en Lluís.

Què recordes de la infància a La Vall?

Els primers anys, anava a peu a Port de la Selva a l'escola. Quan vingué la República vàrem tenir l'escola al mateix poble de La Vall.

Arribes aquí als 14 anys i què fas?

Anàvem a treballar a França. Fèiem el que sortia. Al poble qui més qui menys tenia el seu tros de vinya, l'hort, i l'olivar. Amb això se subsistia.

On treballava el teu pare?

El pare era pescador. Anava a la vaca.

Les noies de Llança com tu mateixa, què fèieu una vegada acabada l'escola, cap als 14 o 16 anys?

Treballàvem a França, a collir cireres, rims, olives i el que sortia. A més de l'estraperlo... llavors era una feina com qualsevol altra, sobretot a la postguerra.

En teníem sort de França. Aquí només quedaven per menjar els fonolls marins!!!

I els amors d'una noia com tu als 14 anys eren a Llança o a França?

De tot una mica. Pretendents... molts... Però l'home de la meua vida sempre va ser en Pepet Bosch.

La vostra generació va viure la guerra civil des de tots els angles.

Cap al final de la guerra, els meus pares i germans i jo vàrem fugir a França. Però acabada la guerra civil vam tornar a Llança. Llança era un poble desolador... havia rebut molt.

Recordo les anades a Peralada i Vilajuïga. Llavors fèiem l'estraperlo amb les farinetes i el pa.

Hi arribàvem amb tren però a la resta de poblets de les rodalies tocava anar a peu amb el que vendríem al damunt del cap

En Pepet havia anat al Front. De resultes d'una explosió el van donar per mort. Se'n va sortir, però va anar a parar al camp d'Argelers. Entre una cosa i l'altra, aquell home jove i valent va ressentir-se'n sempre. La postguerra va ser molt dura.

Vingueren temps millors...

Acabada la guerra em caso amb en Pepet i vénen les filles: Pepita, Joana i Pilín.

Una bona part de la vostra vida és a la Farella.

Va ser un gran canvi de vida per millorar.

En Pepet ja no podia anar a la vaca. Ell feia de masover i s'ocupava de la jardineria d'altres finques de la Farella.

I la resta de la família?

Els nois a mar, les noies a França i jo a l'estraperlo...

Et puc ser franca? He viscut molt i he disfrutat molt també!

Quan en Pepet es va jubilar vàrem venir a la Miranda, on visc aquest últim tros de la vida amb la meua filla Pilín.

“Conèixer
és
recordar”

Imatge pàg. 18
Quimeta Buxeda
Autor: Opisso (1970)

Imatge pàg. 19
Quimeta Buxeda
Col·lecció Quimeta Buxeda
Autor desconegut

2001 - 2021: 20 anys de la Biblioteca Pere Calders

Carles Chacón i Belarra · Joan Serra i Peral

L'any 2021 és un any especial per la Biblioteca Pere Calders. És l'any en que celebrem el seu vintè aniversari. La seva inauguració va tenir lloc dins dels actes de la festa de Sant Vicenç, el 22 de gener de 2001. Tot i que aquest equipament va néixer com una biblioteca municipal gestionada directament per l'Ajuntament de Llança; a l'any 2003 i mitjançant l'acord del Govern de la Generalitat en que s'aprova el nou Mapa de Lectura Pública de Catalunya, es va incloure en el SLPC (Sistema de Lectura Pública de Catalunya) en la categoria de biblioteca filial de la biblioteca comarcal Fages de Climent de Figueres. A partir d'aquest moment, la Diputació de Girona i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya es van fer càrrec també de la gestió i el seu manteniment, juntament amb l'Ajuntament de Llança. En la revisió del 2007 del Mapa de Lectura de Catalunya, la biblioteca va passar a la categoria de Biblioteca Local del SLPC, que és la que manté actualment.

La biblioteca ocupa el mateix espai a la Casa Cultura que el que disposava l'any 2001 quan es va inaugurar, exactament 168 m² (sala de consulta i dipòsit de la 3a planta). L'equipament es va inaugurar amb un fons inicial de 1.886 exemplars (bàsicament integrat per donacions de particulars); actualment, el fons de la biblioteca és de 22.616 exemplars (de procedència diversa: Ajuntament de Llança, Diputació de Girona, Generalitat de Catalunya i de donacions de particulars). Aquest considerable increment del fons, en aquests vint anys, ha suposat que l'espai disponible en les prestatgeries de la sala de consulta i el dipòsit hagin arribat a la seva màxima ocupació, i en conseqüència a la saturació de l'equipament. Aquesta saturació de l'equipament, es pot veure no més entrant a la sala de consulta, on les prestatgeries suplementàries o les nombroses caixes a la vista dificulten el pas i la circulació. Davant aquesta situació, intentem minimitzar la manca d'espai amb solucions d'enginy. A nivell tècnic aquesta saturació ens obliga

a frenar l'acceptació de donacions de particulars i prioritzar l'eliminació d'obsolets del dipòsit.

Tot i aquestes dificultats, cal remarcar que la biblioteca és un equipament cultural viu, on la renovació de material; novel·les, DVD, còmics, contes, llibres infantils... ha de ser una constant. Fruit d'un minuciós procés previ de selecció i adquisició, així com una tasca constant de manteniment i control del fons amb l'expurga dels fons obsolets, hem evitat ja fa anys el col·lapse de l'equipament i que el servei pogués continuar funcionant.

L'organització i el funcionament de la Biblioteca Pere Calders, per poder aconseguir els objectius d'eficiència i servei que tenim marcats, ens implica fer un gran esforç en la gestió de l'espai, en l'adquisició de fons i en la programació de nous serveis i propostes culturals; perquè hem de fer realment malabarismes d'acròbates per poder continuar oferint un servei de qualitat al poble de Llança.

Durant aquest vint anys, s'han actualitzat i ampliat els serveis que oferim des de la biblioteca (des dels ordinadors públics, a la fotocopidora, l'escàner, els programes de gestió dels ordinadors públics, el wifi, el PI (Prèstec Interbibliotecari), el servei de lots a l'Escola Pompeu Fabra i a l'INS Llança...).

En aquest període, també s'han organitzat diverses activitats per fomentar la lectura com a eina fonamental per la formació personal i social dels infants i adults; s'han programat puntualment fires, exposicions, presentacions, visites escolars... i també, activitats amb una periodització mensual com els tallers i sessions de contes infantils i els Clubs de Lectura -al llarg de tots aquests anys, s'han realitzat més de 200 Clubs de Lectura d'adults amb gairebé 3.000 participants, i des de l'any 2018 s'han completat 23 Clubs de lectura infantils amb un total de 213 participants-. Ja són moltes les generacions de llançanencs i llançanencques que han passat per la biblioteca a gaudir de les sessions de l'hora del conte. Les dades mostren que en aquests vint anys, s'han

celebrat 272 sessions de contes infantils on hi han assistit més de 14.000 participants.

Durant la temporada estival, cal esmentar, una de les activitats principals que s'organitza: la Biblioplatja. Una instal·lació que des de l'any 2005, conjuntament amb l'àrea de turisme, es gestiona i coordina a la platja del Port. Un servei pioner a la comarca que des del seu inici va preocupar-se d'apropar la lectura a la ciutadania en el temps de lleure, alhora que va potenciar el coneixement de les temàtiques que integren la col·lecció local i alhora facilitar la descoberta del territori de la Mar d'Amunt. En aquests darrers anys, les xifres d'usuaris de la biblioplatja han oscil·lat entre les 6.000 i 7.000 persones. Lamentablement, a l'any 2020, i seguint les recomanacions sanitàries per la prevenció de la Covid-19, no es va poder oferir el servei.

Pel que fa als principals protagonistes de la biblioteca, els usuaris i usuàries, també han evolucionat amb el pas del temps. Durant el primer any d'obertura (2001), la xifra anual de visitants a la biblioteca va ser de 5.828 persones (mitjana diària de 22 usuaris) i un préstec anual de 3.719 volums. Cinc anys després, les dades s'enfilaven a un préstec de 6.200 volums i 12.000 usuaris anuals, que representava una mitjana diària de 45 persones. Les dades dels darrers anys, mostren una fidelització i creixement de 2.725 carnets registrats i 23.915 usuaris anuals. Les dades del servei de préstec ascendien fins la xifra de 8.510 exemplars prestats anualment. Abans de l'arribada de la pandèmia, la biblioteca gaudia d'una mitjana de 90 usuaris diaris. Certament, després de l'arribada de la pandèmia, la qualitat del servei se n'ha ressentit, sobretot, pel que fa a qüestions relacionades en les limitacions d'aforament en un equipament on la manca d'espai és un problema endèmic. Excepcionalment, durant

el passat 2020, i a causa de la Covid-19, la biblioteca va romandre tancada al públic del 13 de març al 18 de maig. Tot i el tancament, es van generar activitats a les xarxes socials destinades als més menuts. Les estadístiques de l'any 2020, arran de les restriccions i les mesures de prevenció, van mostrar una baixada en la recepció d'usuaris i préstecs.

La reflexió davant la situació de crisi global i d'excepcionalitat, fou adaptar-se a les noves circumstàncies. Com tot ésser viu (equipament cultural): neix, creix, madura i... s'adapta. És evident que si es vol sobreviure a les realitats canviants, cal adaptar-se. En els darrers vint anys així s'ha prioritzat, i en aquest cas, la biblioteca no ha estat una excepció. És

per aquest motiu que diverses activitats o propostes del darrer any, s'han reinventat: sessions de contes infantils online, tallers virtuals, clubs de lectura infantils interactius (ciberclubs), ebiblio, servei a domicili per a persones vulnerables o majors de 60

anys, peticions de llibres via WhatsApp, etc. I també, el condicionament de les sales de consulta i d'estudi, han estat actuacions a la recerca d'intentar oferir, dins les nostres possibilitats, un servei òptim, eficient, segur sanitàriament i de qualitat.

Imatge pàg. 21
AMLLN. Col·lecció Biblioteca Pere Calders
Autor: Carles Chacón i Belarra

In memoriam, Montserrat Carulla

Helena Pol

La revista *Farella* vol recordar la gran actriu Montserrat Carulla que va morir el passat 24 de novembre. L'actriu coneguda com la *gran dama del teatre català*, havia participat en nombroses obres de teatre, cinema i televisió.

Era la matriarca d'un clan familiar dedicat a les arts escèniques amb la seva filla, l'actriu Vicky Peña, al capdavant, el seu fill, el dramaturg Roger Peña, qui va acompanyar-la en la seva jubilació el 2013 amb l'obra *Iaia!*, al costat del seu net, Aleix Peña. Va actuar per última vegada al Teatre Romea, on va fer una de les primeres actuacions a *Soparem a casa* de Josep Maria de Sagarra l'any 1959.

Llicenciada en Història de l'Art a la Universitat de Barcelona, Montserrat Carulla va ser guardonada amb el Premi Margarida Xirgu, la Creu de Sant Jordi, la Medalla d'Or al Mèrit Artístic, la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya i el Premi Gaudí d'Honor per tota la seva carrera artística.

Montserrat Carulla havia estiuejat durant anys a Llança i tenia un gran afecte pel poble que compartia amb el seu amic, Josep Palau i Fabre, a qui visitava a Grifeu, i amb l'amiga Enriqueta Heras, a la Vila.

*Imatge pàg. 22
Montserrat Carulla
Farella n. 1. Any 1995
Autor: Montserrat Jolis*

Fiscal · Laboral · Mercantil
Comptable · Assegurances

C/ Nicolás Salmerón, 6 Baixos
Tel. 972 12 09 94
info.buxeda@gmail.com
17490 LLANÇÀ

ZURICH ASS.
J. BUXEDA
AG. 170066-5

AUTO LLANÇÀ
ALINEACIÓ · EQUILIBRAT · FRENOHETRE · PRE-ITV
MECÀNICA I SERVEI RÀPID DE L'AUTOMÒBIL

 BATERIES	 TUBS D'ESCAPAMENT
 CANVI D'OLI	 FRENS
 ALINEACIÓ	 CANVI DE VIDRES
 PRE ITV	 CÀRREGA AIRE CONDICIONAT

C/ Camprodon, 8 - Tel. 972 12 06 75

Finques Company **Celgrup**
Inmobiliària des de 1963

INTERMEDIACIÓ COMPRENDES I LLOGERS
NOVES PROMOCIONS
ADMINISTRACIÓ PATRIMONI LLOGERS
ADMINISTRACIÓ COMUNITATS PROPIETARIS
VALORACIONS I ASSESSORAMENT URBANÍSTIC
ESTUDIS D'INVERSIÓ I CESTIÓ PATRIMONIAL
LLOGUER DE VACANCES

La immobilitat número 1 de les comarques gironines

LLANÇÀ
c/ Castellar, 48-50
17490 Llança
972 38 01 97
llanca@finquescompany.com

Oficines a Figueras, Roses, Llança i Girona
www.finquescompany.com

C/ Nicolás Salmerón, 2
Tel. 972 38 13 28
17490 LLANÇÀ

Recuperar Pere Calders

Helena Pol

En aquests temps tan difícils que ens toca viure, per a molts, la cultura ha estat un bàlsam: un llibre, una cançó, un quadre, una pel·lícula o una obra de teatre és un petit raig de llum. És per això que recuperar el llegat cultural de Llança és més important que mai. En aquesta nova mirada al nostre poble, hem après a redescobrir el nostre entorn i donar valor al nostre patrimoni natural i cultural.

Pere Calders forma part dels referents culturals de Llança des que va decidir estiuar a Llança a partir de l'any 1963, primer en una vivenda a la vila, després en una casa al Port de Llança fins l'any de la seva mort el 1994. Sembla que va ser un veí seu de Sant Cugat del Vallès, on residia, qui li va recomanar visitar un poble de pescadors amb encant a la Costa Brava. Pere Calders, en un escrit publicat a la *Revista de Girona* de l'any 1988, titulat "Bella mar, bella gent" ho explica: "El cas és que arran del primer contacte, persones i paisatges ens van encantar. Podia tractar-se d'un amor a primera vista, però d'aquells que es consoliden i perduren, perquè a partir d'aleshores, cada any, hem passat una part de l'estiu a Llança. Em refereixo a la meua esposa i els meus fills, un conjunt que, amb el pas del temps, s'ha anat ampliant: els fills s'han casat i ara tenim uns quants nets. I vet aquí que la fascinació per Llança ha resultat hereditària; pel que fa al nostre cas s'ha transmès de pares a fills i a nets. A tots no-

saltres ens semblaria incomplet qualsevol estiu que no tingués com a número principal del programa l'estada a Llança." Era tal l'estima que Pere Calders tenia per Llança que les seves cendres, i també les de la seva dona, Rosa Artís, reposen en un monument-mausoleu dissenyat per Domènec Fita al final del passeig marítim des del 1995.

A partir d'aquesta estima al poble, l'estiu passat, la família Calders va acordar tirar endavant un projecte del qual se n'havia parlat feia un temps: un premi que recordés la presència de Pere Calders a Llança. L'obra caldersiana és variada, la més coneguda és la seva obra com a contista, però destaca també com a novel·lista i periodista (com a dibuixant sig-

nava Kalders). Els últims anys es va dedicar amb passió als escrits periodístics, sobretot a l'*Avui*, per això, finalment es va decidir dedicar el premi a l'obra periodística, menys coneguda de Pere Calders.

La finalitat del premi és donar a conèixer assaigs periodístics de qualitat que tractin temes variats, sense cap limitació. Aquest premi és ara mateix l'únic premi en català especialitzat en el gènere periodístic. El 1r Premi Pere Calders d'Assaig Periodístic es publicarà en el marc de la Setmana del Llibre en Català de 2021, i el guanyador es comunicarà públicament el 21 de juliol a Llança, quan farà 27 anys de la mort de l'autor.

Esperem que aquest premi ajudi a redescobrir Pere Calders i la seva obra, la seva relació amb el poble, i crear propostes educatives perquè els joves del poble coneguin l'obra d'un dels autors contemporanis més importants de la literatura catalana. La seva obra és d'un alt nivell narratiu europeu, però alhora reflecteix la gran defensa de la llengua d'aquells autors sacrificats per la guerra civil, el pas pel camp de concentració de Prats de Molló i un llarg exili a Mèxic. Malgrat totes les adversitats, ell i altres escriptors mai no van deixar d'escriure en català perquè tenien clar que era la seva contribució a una cultura catalana feble i amenaçada. Els llançanencs i els seus admiradors sempre li podem agrair amb una visita al passeig on hi ha el monòlit al Port de Llan-

ça amb una inscripció que diu: «Aleshores jo, sense el pes de la carn, em sentiré deslligat de mans. I, si finalment resulta que n'hi ha, aniré al cel, on passaré una llarga temporada». La ironia de Calders fins al final.

Imatge pàg. 24
Mausoleu de Pere Calders
Fons Arxiu Municipal de Llança
Autor desconegut

Imatge pàg. 25
Pere Calders
Fons Editorial Comanegra
Autor desconegut

ACABATS COMPLETS

**GALERIES / FINESTRES / BALCONADES
PORTES / APARADORS / MOSQUITERES
PERSIANES ENROTLLABLES / MALLORQUINES
TREBALLS AMB FERRO I INOX**

C/ Camprodon, 2 Baixos- LLANÇÀ · Tel. i Fax.: 972 12 19 12 - 652 45 09 36
metallsllanca@gmail.com

Cròniques de Llança (XI)

A través dels llibres d'actes de l'Ajuntament

Lluís Feliu i Pumarola

Pandèmies i epidèmies a Llança. 1348 - 1918

En aquest capítol, i donades les excepcionals circumstàncies que vivim a causa de la pandèmia del COVID-19, crec que fora adient donar una ullada a totes les epidèmies i pandèmies de les que tenim informació i que ha patit el nostre poble.

En aquesta ocasió, a part del què hem pogut trobar als Llibres d'Actes de l'Ajuntament, també comptem amb la informació que ens aporten els : Documents de l'Arxiu Municipal de Llança (arxiu.llanca.cat), i de publicacions de Josep Clavaguera i Canet, Arnald Plujà i Farella la revista de Llança, entre altres.

Podem afirmar que fa més de cent anys que Llança no havia patit una epidèmia com l'actual.

Però tant la història de Llança, com la de Catalunya ha tingut diferents episodis epidèmics de malalties infeccioses, la pesta negra (1348 i 1448), la pesta bubònica (1651), de verola i còlera, però degut a la documentació escassa en arxius i hemeroteques, es fa difícil avaluar quin va ser l'impacte de les mesures de sanitat pública adoptades per frenar-les.

Durant l'edat mitjana, la paraula «pesta» (del llatí *pestis*, 'destrucció', 'ruïna' o 'epidèmia') es feia servir per referir-se a malalties que es caracteritzaven pel seu alt grau de mortalitat i difusió.

La pesta negra, possiblement pesta bubònica, va atacar tot el món, dels primers brots a la Xina a l'any 1330, fins a 1353 on ja havia infectat tota Europa, i va anar minvant al desaparèixer els focus d'infecció.

Dels efectes de la pesta negra a Llança no en tenim documentació, del monestir de Sant Pere de Roda trobem que en menys de tretze mesos moriren, vint-i-quatre monjos, segons Clavaguera al llibre 'Llança notes històriques'.

La pesta de 1651 i 1720

El brot va entrar a la península Ibèrica per València el 1647, des d'Alger probablement, i va arribar a través dels mariners dels vaixells mercants valencians i catalans que comerciaven amb els ports otomans d'aquella regió, i l'epidèmia es va abatre sobre Barcelona a les acaballes de la Guerra dels Segadors.

L'any 1650, la plaga va assaltar les comarques del voltant del camp de Tarragona i el comerç marítim la va propagar cap a l'altre extrem del país i al juny de 1650 ja afectava Girona i l'Empordà.

El llibre d'actes del Consell de la Universitat de Llança que es correspon amb l'actual Ajuntament de Llança, recull l'arribada de l'epidèmia a la nostra vila amb els següents termes "El 26 de desembre de 1651 es descobrí a Llança un brot de pesta que es donà per extingit el 27 de març de 1652. En aquell període eren capellans de l'església parroquial el sagristà Sebastià Carreras i Jacint Abat i el batlle del morbo fou Rafel Ferrer de la Força. Cap de tots aquests emmalaltí ni morí."

Segons Plujà al llibre 'Llança al segle XVII', el morbo era com s'anomenava la pesta a la nostra vila, i els dos consols del morbo treballaven per remeiar en la mesura que fos possible la situació i evitar el contagi.

En tots els casos que hi apareixen referències on es detalla que els contagiats hi restaren reclosos a despeses de la vila amb termes com que "visquerem a gastos de la vila".

Per exemple: Pel que fa a les despeses, el Comú de la universitat gastà entre 6000 i 7000 lliures, mentre que els habitants unes 3000 lliures, la qual cosa suma a l'entorn de les 10.000 lliures.

A la fi, Segons les actes del llibre del Consell de la Universitat de Llança "Durant tot el període el nombre de víctimes mortals a la vila fou de 47".

El 25 de juliol de 1676, és convocat el Consell General de la vila "al so de les campanes, per tractar coses convenients per la universitat", va ser per informar d'un contagi de pesta,

a la ciutat de Cartagena que es podia estendre a terres catalanes. Aquesta vegada arribava de l'illa de Malta.

En la reunió s'acordà nomenar una comissió del "morbo" formada per un batlle i dos consols: Antoni Negre, Francisco Falcó i Jaume Soler, amb l'encàrrec de prevenir l'arribada de la malaltia infecciosa a la vila de Llança i prendre les mesures adequades que "faran en llur consciència de tenir compte dels perills que de això se son estrets".

Segons Pere Gifré Ribas "probablement, el primer lloc català en què es va tenir notícia de la pesta de Marsella de 1720 va ser Llança".

Així podem llegir: Libro de órdenes de sanidad de 1720 hasta 1829 on es diu literalment: "Esta tarda havem tingut avis dels regidors de la vila de Llança, qui lo han tingut del lloch de Banyuls y vila de Coblliure, com lo contagi, de que Déu nos preserve, és en la ciutat de Marcella, prevenint-nos no se admeten, ni permeten passar havant ningunas personas, ni navegacions ne vindran; y essent est mal tant perillós en la part se troba, de comunicar-se en est Principat, prevenim a V. Magia. que en ninguna manera admeten, ni deixin entrar algun mariner, ni altre persona, ni embarcació alguna, que vinga de ninguna part de França, encara que los tals mariners, personas o embarcaciones fossen cathalanas, sino es fentlos per primerament la deguda quarentena..."

A la fi, els batlles o regidors es van veure obligats a expedir butlletes de sanitat als qui volien transitar d'un lloc a l'altre. Francisco Verdager, en les pàgines d'inici del seu Llibre de comptes, copià la que devia ser la pròpia de Llança: "A tots y sengles oficials y guardas del morbo, salut. Fem fee y certificam nosaltres los regidors de la vila de Llança com parteix de dita vila N. per a anar a tal vila y los passatges, ahont, gràcies a Déu y a Maria santíssima, thenim sanitat y salut, sens sospita de pesta, ni de altre mal contagiós. Y per que se li atorgué franch passatge li fem la present pòlça de sanitat sellada ab lo sello de nostre vila vuy als ... del mes de...de lo any. Nosaltres los regidors de la vila de Llança".

El còlera els anys 1820, 1832 i 1870

Trobem que a 30 de juliol de 1820, es diu textualment “Aquesta tarda hauran tingut avís els Regidors de Llança, com lo han tingut los del lloc de Banyuls, i els de la vila de Coll. liure, com el contagi -de què Déu nos preservi- és en la ciutat de Marsella (...) tota persona o embarcació que arribi d'aquelles costes haurà de fer la deguda quarentena”.

Per controlar l'arribada d'embarcacions i per garantir que els seus tripulants passessin la reglamentària quarantena “Acordaron establecer partidas de observación en los puntos que más convenga. Primero en la Miranda, de noche 8 hombres, al mando de un cabo que sepa escribir, y de día 2. Observarán el mar por si llega alguna nave forastera y retener a sus hombres embarcados, en el “Lazareto”(3) o Casa de observación, que se ha habilitado en el islote llamado “El Castellà”. Los encargados de llevar el plan adelante son: Joaquín Pujol y Jayme Imbert”.

Així es reforçaren els punts d'observació, a totes les cales i platges del terme de Llança, per evitar desembarcaments clandestins. S'hi construïren barraques per aixoplugar als encarregats de la vigilància que de dia i de nit observaven el mar.

També es controlaven les entrades de persones a la vila que arribaven per via terrestre, el 21 de juliol de 1832, la Junta tingué notícia de l'arribada d'una dona des de Banyuls, per la muntanya. La Junta es presentà a la casa on s'havia allotjat i determinà de portar-la al Castellar perquè hi fes la quarantena.

Les persones en quarantena al Castellar, eren visitades per un metge que informava diàriament a la Junta “De la visita pasada en el día de hoy en la casa al efecto destinada a observación en el islote del Castellà, no ha aparecido novedad, en la salud de todos. Llansá, a 4 de agosto de 1832. Firmado: Francisco Gimpera, médico”.

En aquell moment el brot no va ser tant mortífer diu El Diario de Gerona del 3 de setembre de 1870, “Durante el día de ayer fueron objeto de muchos comentarios las noticias que circularon respecto al estado sanitario de Llansá, donde se decía que habían ocurrido algunos casos sospechosos de cólera. La base de tales rumores descansaba en una comunicación oficial del Alcalde de dicha población, dirigida a la primera autoridad civil de la Provincia, participándole haber ocurrido allí dos casos sospechosos, seguidos de defunciones y hallarse un individuo atacado, pero en relativo estado satisfactorio”.

La pigota o verola a Llança l'any 1870

En la Libreta de memorias de Juan Baptista Serriñana escrita lo any 1851 (2) es recull en l'anotació de l'any 1870 el següent: “Lo dit any 70 el colera en Barcelona y a Llansá la pigota y moriren molta gent, molta mainada i aquest dia de 5 morts y casas de 5 familiars. La gent molt espantada passat 4 mesos que no tucàran campanas y per cap de añ an abían mors 155 y de albatos 105 y de cossus 50”.

La premsa de l'època també se'n va fer ressò del brot de Llança. Així trobem que el dia 13 d'octubre de 1870 el diari La crónica de Cataluña recull “Este verano hemos tenido en Llansá bastantes casos de sarampión y de viruela que han causado algunas defunciones, principalmente de niños de ambos sexos. En el día de hoy son muy pocos los casos de estas enfermedades que se presentan, y si continuan soplando los vientos del Norte (la tramontana) es casi seguro que desaparecerán completamente los molestos huéspedes”.

O també, Dice el Cantón de Gerona: La Diputación Provincial ha destinado 3.000 reales para hacer frente a la terrible enfermedad de que es víctima la población de Llansá. En menos de dos meses han muerto 300 personas de la viruela negra. Hace bien la Diputación en contribuir, de alguna manera, al alivio de los grandes apuros en eue se encuentra la municipalidad de Llansá”.

Les dades contrastades de Llança, donen un total de 155 víctimes sobre una població d'uns 1.500 habitants.

Còlera a Llança al 1884 i 1885

6 de juliol de 1884, l'alcalde fa saber de les importantíssimes ordres rebudes del molt il·lustre senyor governador civil de la província per prevenir de la invasió del còlera, la qual ja causa estralls en algunes poblacions de França. Així s'ordena aïllar a totes les persones i equips que arribin de França, o que no hagin sofert la quarantena a Portbou o en qualsevol altre llatzeret de la frontera. Llatzeret és Lloc on s'aïllen les persones, els animals o les mercaderies que estan en quarantena i on són sotmesos a revisió i a observació, especialment el situat en ports i llocs fronterers.

Després de una llarga discussió s'acorda que el lloc ideal fora el mas Tolsanas, ja que era en un lloc elevat, proper del mar, apartat de camins públics, i ara per ara es trobava deshabitada.

El Sr. Tolsanas va protestar assegurant que el vol ocupar durant el temps de la trilla i que de cap manera entregaria les claus. El doctor Torrent va manifestar que no es disposava de temps per calibrar d'altres masos de la zona. El farmacèutic Galter no va opinar per ser cunyat de Tolsanas. El senyor Galter va proposar la casa de l'horta del senyor Guanter, aïllada, deshabitada, prou grossa per a una o dues persones, i amb bones condicions higièniques.

Així s'acorda designar la casa de l'Horta Guanter per allotjar possibles viatgers sempre que no excedissin de dues persones. En aquest cas serien traslladades al mas Tolsanas, encara en contra de l'opinió del propietari, per ordre del jutge municipal. Abans, i de manera immediata fa que s'aixequi acta i es faci inventari de tots els mobles i efectes continguts a la casa.

Es declararan no hàbils el molí Pujol, per ruïnós i proper a una casella del ferrocarril, els masos Madras i Gifre, per ser habitats per colons amb família nombrosa, la capella del Port per trobar-se prop del camí que duu al Port i platges, i ser annexa al Cementiri General. S'acordà posar guàrdies de servei gratuït per comprovar que els aïllats complissin la incomunicació.

L'11 d'agost de 1885 degut a les provades infeccions i focus d'immundícies que pateix la població, es compren a la Sociedad Farmaceutica Española dos barris de clorur de calç de 50 kg i al Sr. Salvio Berduch 12 quintars de calç. Així que s'han de d'omplir totes les basses i eliminar els focus d'immundícies.

S'acorda fumigar tots els equipatges i mercaderies que es vulguin introduir a la població per tren, provinents de llocs infectats. Es sol·licita al 'jefe' d'estació que disposi d'un local apropiat per a tal fi. També s'acorda suprimir la Festa Major del poble per què donada l'aglomeració de persones que allà es produeix, pot agreujar el desenvolupament de dita malaltia (no es diu quina és). Com que la malaltia a portat a la indigència a infeliços de la classe proletària, es destinarà un trimestre de la contribució de consums, i es demanarà a la Administració Provincial doni permís per extreure de la Caixa Municipal els fons que convinguin per tal d'alleujar les mancances dels necessitats.

El 6 de setembre de 1885 els doctors Torrent i Jifle d'aquesta vila, tenen la gravíssima sospita que la mort d'una nena al poble és deguda a la malaltia epidèmica.

Així, pel que hem pogut saber a través dels anys, les epidèmies i pandèmies ens han atacat repetidament, i els virus sembla que es prenen certes èpoques de descans en les que es preparen per assaltar-nos amb renovades infeccions, que sempre ens agafen sense tenir gaire apresa la lliçó.

Imatge pàg. 27
Avis als Regidors de Llançà de l'arribada de la pesta a Marsella l'any 1720
AMLLN. Secció gestió jurídica administrativa, subsecció secretaria, sèrie correspondència: "Llibre d'ordres de sanitat de 1720/1847". Capsa 750
Autor desconegut

Imatge pàg. 28
Antigues ampolles de productes farmacèutics
Autor desconegut

Imatge pàg. 30
Localització d'una antiga farmàcia al carrer Pilota
AMLLN. Col·lecció Joaquim Falcó Font.
Any 1947
Autor: Vicenç Serradell Marcè

Alegria! És Festa Major!

Mariona Vila i Bosch

Tal com vaig escriure al n. 39 de la revista Farella en l'article titulat "Visita inesperada", els llançanencs som gent sempre disposada a fer gresca, a la festa i a la diversió. Així mentre que la majoria de pobles te nen designada la Festa Major en tal o qual data, a Llançà en tenim establertes dues, la d'hivern que es celebra el mes de gener durant la setmana anomenada dels barbuts, que són Sant Sebastià, Sant Antoni i Sant Vicenç, el patró de la nostra vila. Aquesta setmana té fama de ser la més freda de l'any.

La Festa Major d'estiu és del 15 al 20 d'agost, per la qual cosa en poden gaudir els estiuejants i els turistes.

Degut a la bonança de la temperatura, aquesta època és més favorable per poder gaudir dels actes que es fan al carrer com ara cercavila amb gegants i capgrossos, concerts a l'aire lliure, jocs per a la mainada i el mercat artesà al costat mateix de la platja que es visita per gent d'arreu de la comarca i de més lluny.

Per si això us sembla poc, també podeu delectar-vos amb la festa del Carme, la patrona dels pescadors i la gent de la mar el 16 de juliol, sota el patrocini de la Confraria de pescadors creada el 1920.

Aquesta diada, és d'allò més entranyable. Després de la missa a la capella del port, es treu a la Mare de Déu del Carme acompanyada de les autoritats, una orquestra i un munt de gent. Aquest seguici arriba fins al Club Nàutic on la patrona és embarcada en un vaixell i passejada per mar envoltada d'altres embarcacions privades que toquen les sirenes al seu pas.

No cal dir que, també, hi ha música al carrer i ball a més de nombroses atraccions. I des de ja fa molts anys, com a cloenda d'aquesta festivitat, els focs artificials deixen bocabadats a grans i petits.

Ah! però nosaltres encara no en tenim prou i commemorem la Festa del Rocío, el Carnestoltes, fem botifarrades populars i potser algun altre festeig o fira que em deixo al tinter.

Anem però, al que avui ens ocupa: Tota Festa Major té uns actes comuns, Missa Solemne, audició de sardanes, exposicions, cinema (essencial en temps passats), esports, jocs infantils i, sobretot, ball. Ball per a la gent jove i per a la gent més gran, o sigui al gust de tothom.

Em puc imaginar com devien ser els envelats de fa una colla d'anys: vistosos cortinatges de vellut, segurament de color vermell o granat, ornaments festius, columnes guarnides, miralls i llotges en els seients de les quals, els pares i mares d'aquell temps, vetllaven dissimuladament les seves filles. Molts recordaran que llavors els xicots engalanats, vestits de diumenge, com es deia abans, venien a demanar si els volies concedir el següent ball. La noia donava el seu vist-i- plau, o no...

Tirant d'arxiu, gràcies a l'ajuda d'en Joan de la nostra biblioteca, he pogut recopilar alguns dels actes de Festes Majors d'hivern passades.

Anem al 1953. Aquell any, com era habitual, els llançanencs van tenir una Missa Solemne, audició de sardanes, una exposició fotogràfica, concierto-vermut al cafè España amb l'orfeó "El Campanar". Al cinema España van projectar la pel·lícula "En una isla contigo". També, a les 19,30h. "Selecto baile" i més tard "Baile de noche".

A l'any 1975 es van celebrar uns jocs esportius i la exposició dels alumnes de l'Escola d'Arts i Oficis. Dues sessions de sardanes al migdia i a primera hora de la tarda. També, cinema al "Salón España" i al "Salón Miralles" ball, amenitzat per la "Orquestra Girona".

Any 1985. Partit de bàsquet a la Salanca. Rally infantil. Exhibició de Trial amb la participació dels campions d'Europa i d'Espanya. Sardanes al local de la Joventut Recreativa Llançanenca amb la "Cobla Ciutat de Girona". Torneig d'escacs. Futbol al camp de la Creu amb el partit: Futbol Club Aro - Centre esportiu Llança. A la nit ball a càrrec de "Tropical Pop".

Any 1995. Concurs de pessebres als aparadors de la vila. El 1r Premi fou per a la carnisseria Josep, el 2n per a la carnisseria Valls i el tercer per a la Cafeteria Lara.

Al Casal del Pensionista es va fer un campionat d'escacs. A les 10.00 h futbol de la Lliga provincial d'alevins CE Llança - Figueres. Més sardanes a la plaça Major amb la Cobla "Foment de la sardana".

Després, festa de les Llances i cançons amb la "Coral Renaixença de Sant Boi de Llobregat. Més futbol a les 16.00 h CE Llança - Anglès. A les 10.30 h de la nit ball amb "Màgics": 1a part balls de saló, 2a part balls moderns.

No voldria acabar sense fer menció del nostre Pati Blanc, que aleshores s'anunciava com a Night Club Pati Blanc. Qui no ha ballat en aquest lloc tan emblemàtic? Fins i tot recordo, entrats els anys 60, una festa de disfresses amb premi per als guanyadors o guanyadores.

I podríem seguir i seguir... Ens agrada la festa!

Imatge pàg. 31
Concert d'havaneres a la Gola
(Festa del Carme)
Arxiu Ajuntament de Llança
Autor desconegut

Imatge pàg. 32
Correfoc a la Plaça Major
(Festa de Sant Vicenç)
Arxiu Ajuntament de Llança
Autor desconegut

Els primers automòbils de Llança

Erika Serna i Caba · Joan Serra i Peral

El fet de sortir al carrer, mirar a ambdós costats que no passi cap vehicle, és un fet del més natural del món per nosaltres, però fa poc més d'un segle era extraordinari, vaja, que es veiés passar un cotxe no deixava de ser un espectacle excepcional. França, Alemanya o Anglaterra van ser països pioners en el desenvolupament dels automòbils a finals del segle XIX.

A Barcelona, el primer cotxe que va començar a circular, ho va fer a l'any 1889. Era propietat d'un industrial de l'època, Francesc Bonet i Dalmau, que havia vist prototips d'automòbils a l'Exposició Universal. La seva velocitat màxima era de vuit quilòmetres per hora i, com a curiositat, les cròniques de l'època expliquen que no era capaç ni de pujar el Passeig de Gràcia per la seva escassa potència.

Durant la primera dècada del segle XX, ja es veien automòbils amb més freqüència: fet que comportà que les autoritats decidiren matricular-los i enregistrar-los, així com també es redactà un primer reglament o codi de circulació. La velocitat màxima per circular era de no més de deu quilòmetres per hora i s'exigia als conductors que sabessin llegir i escriure i conèixer el reglament. Els cotxes van anar millorant tècnica-ment, i per això el 1915 es va ampliar la velocitat màxima fins als quinze km/h. També es van anar

abaratint gràcies a la fabricació en sèrie, de manera que el 1931 ja circulaven per Barcelona poc més de quaranta-vuit mil automòbils.

L'automòbil va ser un invent que ràpidament triomfà, ja que responia al desig tant de transportar viatgers com mercaderies al llarg de grans distàncies i també a majors velocitats que les aconseguides fins llavors. Substituïren els carros i carretes tirades per ani-

mals o 'tracció a sang' amb l'inconvenient que portava de manera inherent les limitacions físiques dels animals.

No hi ha cap dubte que aquests primers cotxes eren articles d'autèntic luxe pel seu preu elevat i, consegüentment, pocs podien permetre's. Segons el cronista local de Figueres, Eduard Rodeja, explica com la premsa local recull el fet excepcional de l'arribada el 1908

del primer automòbil pels carrers figuerencs procedent de França. Carles Cusí de Miquelet va ser el primer figuerenc que disposà de vehicle que passejava amb assiduitat per la capital alt empordanesa; era un cotxe negre i lluent, alt, i que feia sonar la botzina amb insistència. L'havia adquirit a França i portava per matrícula GE-8, havia passat la frontera sense cap formalitat.

Tot i que el reglament de l'impost de circulació de vehicles a motor, es va aprovar per R.D. de 29 d'abril de 1927, i va establir l'obligatorietat de la tributació. A Llança, la sèrie de registres de l'impost de circulació d'automòbils no comença fins a l'any 1929.

En aquest primer padró o matrícula dels automòbils¹ de "*l'Impuesto de Patente Nacional de circulación de automóviles*" de l'any 1929, hi apareixen inscrits en la categoria de "*Automóviles de lujo o de turismo*" els següents quatre propietaris de cotxes: Àngel Bosch Masferrer, del carrer de la Selva, 20, que tenia un cotxe model Donnel amb matrícula GE-2915; Joaquim Molins Pujadas, del carrer Muralla, 9 que disposava d'un Renault 8 amb matrícula PM-1194 (que havia comprat a l'Àngel Bosch, al desembre de 1928); Narcís Heras Cortada, del carrer Muralla, 11 que tenia també el mateix model de Renault amb matrícula GE-2914; i Santiago Soler Boix (metge de professió), del carrer Rafael Estela, 6, amb un Peugeot amb GE-2834.

En la categoria de "*Automóviles de alquiler*" hi ha inscrit Narcís Turró Casellas, domiciliat al carrer Rafael Estela, 3, que disposava d'un Citroën amb matrícula GE-3568, i que feia servir com a automòbil de lloguer. I en la categoria "*Autocacamiones para transportes de mercancías*" hi apareix inscrit l'Àlfred Turró Domènech, del mateix carrer Rafael Estela, 3, que tenia un petit camió dedicat al transport de mercaderies marca Brennaber, matrícula GE-3455 (adquirit al març de 1929, i donat de baixa al mes de desembre del mateix any), amb un tonelatge de 500 quilos. El mateix Àlfred Turró, al desembre de 1928, declara la baixa d'un altre camió dedicat també transport i del mateix model que l'anterior, per averia irreparable del motor del vehicle. I en la categoria de "*Motocicletas y similares que no excedan de tres ruedas*" de l'any 1929 hi ha inscrita una única motocicleta a nom de Josep Serradell Boada, del carrer Rafael Estela 25, de la marca Le Grimper, amb matrícula GE-3665.

El padró de "*l'Impuesto de Patente Nacional de circulación de Automóviles*" de l'any 1930, experimentà pocs canvis. Només en la categoria dels "*Autocacamiones para transportes de mercancías*" en aquest exercici hi apareixen per primera vegada Narcís Heras Cortada, domiciliat al carrer Muralla, 11 que disposava d'un camió Renault amb matrícula GE-2947 de 8 a 5 cavalls; i Àngel Bosch Masferrer domiciliat al carrer Sel-

va, 20 que disposava d'un camió Ford amb matrícula GE-3995 i de 17 a 19 cavalls per el transport dels productes de la seva fàbrica d'alcohol ubicada al barri de Setcases.

Durant la guerra civil molts dels automòbils i camions van ser incautats per les milícies i comitès locals. L'any 1941, ja en plena, postguerra, el padró de l'impost de circulació de vehicles a motor de Llança recull només cinc automòbils. En la categoria "*Automóviles de lujo o de turismo*" només hi ha registrat el Chevrolet matrícula GE-4522 de l'Àngel Bosch Masferrer. En la categoria de "*Automóviles de alquiler*" l'Àlfred Turró Domenech declara un Citroën matrícula GE-5443 amb capacitat per sis seients. Per el que fa a la categoria de "*Autocacamiones para transportes de mercancías*", l'Àngel Bosch Masferrer declara un camió Studebaker de 22 cavalls. I Josep Coll Costa i Josep Macau Estela declaren dues motocicletes B.S.A. sense sidecar. L'any 1942, encara hi havia 105 vehicles d'atracció animal matriculats a Llança, i només 6 vehicles a motor.

La mina Carmina, no va disposar de camió de transport fins a principis de la dècada dels anys cinquanta del segle XX. L'any 1950 en l'epígraf de la "*Contribución industrial: padrón de los camiones de la clase C: Autocamiones de mercancías*", Fernando Lorda Roig dona d'alta un camió matrícula GE.7688, model M.G.C. de 25 cavalls.

Imatge pàg. 33
AMLLN. Col·lecció Eugeni Déu Riera.
Any 1948
Autor desconegut

Presència de Màrius Torres a Llança

Jaume Comellas

Cançó a Mahalta

Corren les nostres ànimes com dos rius paral·lels.

Fem el mateix camí sota els mateixos cels.

No podem acostar les nostres vies calmes:

entre els dos hi ha una terra de xiprers i de palmes.

En els meandres, grocs de lliris, verds de pau,

sento, com si em seguís, el teu batec suau

i escolto la teva aigua, tremolosa i amiga,

de la font a la mar -la nostra pàtria antiga-

Aquest és el poema titulat *Cançó a Mahalta*, que el poeta Màrius Torres va dedicar a Mercè Figueras, citada amb el nom de Mahalta; una manera literària d'anomenar a aquest dona, amb qui compartia la condició de malalt de l'aleshores, -finals dels trenta i principis dels quaranta del segle passat-, molt terrible i mortífera afecció de tuberculosi pulmonar, i amb qui va mantenir una història d'amor d'una excepcional finor. Esmentem, a part, que damunt d'aquests versos Lluís Llach va compondre una bella cançó força coneguda.

Aquesta és una història que va transcórrer en un marc tan poc idíl·lic com és un sanatori per a malalts tuberculosos -Puig d'Olena-, en uns anys així mateix tan poc idíl·lics com els de la Guerra civil espanyola i primers de la postguerra, car el poeta va morir víctima de la malaltia l'any 1942, als trenta-dos anys d'edat.

Ambdós eren fills de metges i ell mateix metge; ella el va sobreviure trenta quatre anys doncs va morir l'any 1976, aconseguint una supervivència a la malaltia insòlitàment llarga, car aleshores tenia uns índexs de mortalitat elevadíssims; supervivència segurament afavorida per haver aconseguit arribar al gaudi de la descoberta, l'any 1943, de l'antibiòtic

estreptomycin que va esdevenir la causa de l'anorexia massiu de la malaltia.

Pràcticament tot es desenvolupà allà, en una geografia catalana poc rellevant, a cavall del Vallès Oriental i l'Osona, però molt idònia per a apaivagar les conseqüències de l'afecció -alçària de 800 metres i aires secs i nets-, en un sanatori creat específicament per atendre malalts d'aquesta afecció, molt ben dotat tan d'equipament sanitari com d'autoritat mèdica i qualitat humana del personal assistencial, amb, al capdavant, la figura senyera de Maria Planas, filla de qui havia construït aquell equipament.

Màrius Torres, de família arreladament lleidetana, va viure allà sis anys sense poder tenir contacte amb

¹AMLLN: Fons de l'Ajuntament de Llança: Secció getsió econòmica, subsecció gestió tributària; sèrie padrons impost de circulació, anys 1929 a 1956.

els seus pares i germans ni fins a la seva mort, ja que havien hagut de partir a l'exili per raons polítiques òbvies.

En aquest context tan dolorós, gairebé tràgic, es congria una relació amorosa entre dues persones que tenien en comú, ultra la infecció fatal, una gran sensibilitat i refinament humà, delers intel·lectuals molt arrelats, amb estima especial per la música, art que practicaven sovintejadament: ell tocava molt bé el piano i composava cançons que ella a vegades cantava. Ell a més, naturalment, tenia una gran predisposició per l'escriptura fins arribar a confegir allà una obra poètica, que mai no va veure publicada, obra avui objecte de gran estima entre experts i lectors sensibles.

No cal dir que va ser una relació obligadament platònica, sense més extensió espacial que els murs i els jardins de Puig d'Olena i del Mas Blanc, una gran masia propera, però que s'eixemplà mitjançant una extensa correspondència en la que es podien manifestar de manera més íntima els seus sentiments. Correspondència que abasta més de cinc-centes cartes, un conjunt significatiu de les quals aplegades recentment en un llibre valuósíssim.

El lector llançanenc té dret a preguntar-se què caram té el poema, la cançó de Llach, el poeta i la

seva estimada amb Llançà. Al suara esmentat recull de correspondència -Màrius Torres- Mercè Figueras *Cartas a Mahalta*- a la pàgina 15 s'assenyala:

“Quan (la Mercè) feia estades temporals fora del sanatori -a la caseta d'Horta de Barcelona, on vivia la seva germana Esperança, o a Llançà, on estiujeaven plegades, o bé a Girona, la seva ciutat natal- no deixava d'escriure a Màrius Torres, i les seves missives són llavors ben diferents de les converses per escrit del sanatori”.

L'Anna Pi, que encara havia de tardar set o vuit anys a néixer quan el servei de correus de Llançà recollia i lliurava cartes de, i a, la Mercè Figueras, i de, i a, Màrius Torres, va arribar a mantenir una intensa amistat amb ella i la seva germana Esperança, continuació de la dels seus pares, coetanis d'elles.

Els pares de la Mercè ja venien abans; llogaven una caseta a la part vella del Port, el carrer Roger de Flor, propietat del Cèfiro Darder, pare de l'Isabel Darder. A la Mercè i a la seva germana sempre les veia grans, eren de l'edat dels meus pares. Eren persones molt afables. El meu avi era pescador, tenia una barca petita i anaven a mar a La Farella o potser fins i tot a Port

de la Selva. Els agradava molt. Eren persones cultes, però molt senzilles de tracte. La Mercè era una mica més gran que la seva germana i aquesta sempre la cuidava. Era com el seu àngel de la guarda. A la Mercè li havia sentit a dir que l'Esperança havia renunciat a fer la seva vida per poder cuidar-la. Se sentia a dir que havia estat malalta. I de fet sovint deia: “Jo mai no podré pagar el que ha fet la meva germana per mi”.

En va deixar Puig d'Olena -continua l'Anna- les germanes van anar a viure a Barcelona, en un pis del carrer de Balmes. Quan jo estudiava, si alguna vegada anava a Barcelona per qualsevol cosa, per exemple assistir a cursos de Rosa Sensat, les visitava. Van estar molt contentes de que hagués decidit estudiar. L'Esperança havia estat deixeble predilecta de Pompeu Fabra i abans de la Guerra havia estat professora de català.

Les havies sentit parlar del Màrius Torres?

No. Jo vaig conèixer Màrius Torres a través d'una entrevista que el Narcís Jordi Aragó els va fer a la revista Presència cap el 1966 o 1967 que en parlaven. Tenien cosines a Girona, que en aquells anys era una ciutat molt trista, molt grisa, molt apagada, molt tancada. Girona va començar a canviar cap el 1969 i 1970 amb l'Estudi General i després amb la Universitat.

L'Anna defineix la Mercè:

Era molt temperamental, tenia geni, era molt més vital que la seva germana que era més serena. No sé li veien aparentment símptomes de feblesa però feia una vida molt sense esforços. No, no hauria pogut endegar una vida de família normal. Eren senyores, vestien de manera diferent de com es vestia la gent aquí, però es feien amb tothom. Eren molt catalanistes. Sí, la nostra família potser va ser la que més les van tractar, els que vàrem ser més amics seus de Llançà. A casa eren “la senyora Esperança i la senyora Mercè”. Lavi els feia un suquet que els va ensenyar a fer a elles. Eren religioses però gens carques. Podríem dir que eren conciliars; eren cristianes més que no catòliques. Fa un any he llegit que Màrius Torres va fer una certa aproximació al catolicisme en els darrers anys de la seva vida. Torres era més espiritual que catòlic. Eren gent d'una gran categoria moral.

Les germanes Figueras van acabar adquirint una caseta a Peralada des d'on veien el Canigó. L'any 1976 va morir la Mercè, tenia 68 anys, i dos més tard l'Esperança; sempre van mantenir l'amistat a través de cartes...i del regal que li van fer el 1974 quan es va casar.

Hi ha entremig un altre fet important. Màrius Torres era amic de l'escriptor i editor Joan Sales i aquesta amistat es traslladà també a les germanes Figueras, molt presents i citades en l'extensíssima correspondència entre els dos escriptors, publicada en un llibre impagable, extraordinari. Joan Sales va ser qui primer va editar l'obra de Torres en una edició de l'any 1947 per la col·lecció Quaderns de l'Exili que promovia ell mateix. Un llibre històric, autènticament de referència, ja que va ser el primer poemari de Torres publicat; un exemplar d'aquest llibre les germanes Figueras el van regalar a l'Anna. Joan Sales, que va tornar de l'exili l'any 1948, també va ser l'autor de la novel·la més important i més reconeguda sobre la Guerra Civil, *Incerta glòria*.

A la Mercè no li agradava Incerta glòria perquè hi apareix un idil·li a tres bandes, i això l'amoïnava.

Quan llegeixes aquestes cartes entre la Mercè i el Màrius quina sensació tens?

Fa un any que les vaig llegir, i la veig com la recordo, igual. Oberta, directa, després rectificava. Hi ha algun moment que apunta i dispara, però després rectifica; és ben bé ella, és com un mirall. Li agradaven molt les flors: les dàlies, els clavells...

I per acabar una afirmació que ho resumeix tot.

Sóc molt feliç d'haver-les conegut.

Imatge pàg. 35
Màrius Torres
Fons Màrius Torres - Biblioteca i Documentació UdL
Autor desconegut

Imatge pàg. 36
Màrius Torres, la seva germana Núria i les monges que en tenien cura
Fons Màrius Torres - Biblioteca i Documentació UdL
Autor desconegut

Amb el cor vora mar

Josep M. Salvatella i Suñer

Balada en blau

La noia de Cap de Creus,
la de la clenxa partida,
somia cent velers blancs
en unes albes de prima.
Sota els rocs dels Farallons,
una gavina adormida,
la mar d'un vellut suau,
el cel com de seda fina...
Ai, dolça noia d'ulls blaus,
qui t'ha vist i no t'estima?

Per les Fulloles enllà
esprem taronges el dia,
un clap de càdec's lluent
en acostar-nos ens crida.
Cantarem a sol ixent
una vella cançó aspriva,
voleiant amb el gregal
com un estendard de fira.
La noia de Cap de Creus,
la de la clenxa partida...
Pels voltants de Portaló,
els tres corsaris de l'illa
avaren, verd sobre blau,
tres llaguts vora la riba.
Ai, dolça noia d'ulls blaus,
qui t'ha vist i no t'estima?

La noia de Cap de Creus,
la de la clenxa partida,
somia vents de llevant
amb salaborr a la geniva.
El sol, senyor de l'atzur,
senyoreja aquest migdia,
a l'esclat del mirall blau
espuirgen cent mil vidres.
Amb el cel color d'aram
ha arribat a la Cativa
la noia de Cap de Creus,
la de la clenxa partida,
quaranta sargs argentats,
doble fila, la seguien.

Ai, dolça noia d'ulls blaus,
qui t'ha vist i no t'estima?

Presoners de la llum

Som tots dos a la cala com una altra vesprada,
han passat ja tants anys i ha passat tanta vida!
Esquiïu el sol relluu i se'ns en va la tarda
i se'n va la claror, lentament moridora.
Passen, l'ala rabent, les darreres gavines
i s'encalma la mar sota el roig del ponent.

Sentim flaire d'alguers com aquella vegada
i albirem, lluny del lluny, cap on tomba el capvespre,
les darreres llúissors frec a frec dels records.
Encara junts tots dos i estimant-nos encara,
presoners de la llum, com dins una gambina
al fons d'aquesta mar d'un fosc color de vi.

El vell Llança (Compàs d'havanera)

Era un temps vell que no em penso que torni,
era un temps vell que vam veure passar
com ala estesa de blanca gavina
o com l'onada vestida de blau.

Un temps esquerp de pacients vinyataires,
de palangrers enfilant proa al far,
de dones fortes, genolls a la riba,
de taules pobres i un mar desolat.

Un temps de noies que avui ja són àvies
i no han sabut que les vam estimar,
quan al galop se'ns enduia la vida
amb ferma embranzida
del cor bategant.

Un temps perdut de misèries ben nostres
i tanmateix d'agredolç recordar,
dies feliços viscuts amb la colla
que se'ns han fos, han anat aigua avall.

Un temps incert ple d'amors i aventures,
un temps fugaç que vam veure passar
com passa altiva suara la vela
i se'ns amaga als esculls de llevant.

Era un temps vell que no em penso que torni,
era un temps vell i un bell poble de mar,
amb vinyes verdes i olivars de plata
i que s'assemblava
a aquest meu Llança.

Haikús de febrer

Amb les mans balbes
hem eixalat les veles
de la balandra.

La mar en calma.
Vora murs de silenci,
marfulls de nata.

I per l'obaga
de Puig d'Esquer s'acotxa
lenta la tarda.

Quina frisança!
Darrere alzines fosques
el cel s'ablama.

La nit pels marges...
No hi vagis, pescadora,
si no vols caure.

Demà, un vi aspre
enfilirà garotes
a peu de platja.

Corredoria d'Assegurances

anys generant confiança

1921 - 2021

www.godoy.cat

Ajuntament de Llança
www.llanca.cat

llançà

tant per fer!

Llança turisme

@llancaturisme

**#activitats#rutes
#parcsnaturals**

visitllanca.cat

